

безпеку.

Як слушно зазначила відома психотерапевтка Ольга Федорець: “Ця війна буде досвідом дитини і точно залишить шрами у кожного. Але дорослі можуть вплинути на те, якими будуть ці шрами – великими і болючими, які болітимуть усе життя, чи тонкими нагадуваннями про складні часи, з якими впоралися” [5].

Література:

1. Конвенції ООН про права дитини. – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
2. Закон України “Про охорону дитинства”. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>
3. За життя світу. На шляху до соціального етосу Православної Церкви. – URL: https://risu.ua/za-zhittya-svitu-na-shlyahu-do-socialnogo-etosu-pravoslavnoji-cerkvi_n103522
4. Соціологічна група “Рейтинг”. – URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/problems_of_ukrainian_children_in_conditions_of_war_january_27-february_1_2023.html
5. Як війна вплинула на здатність дітей вчитися і наскільки це велика шкода для майбутнього. – URL: <https://life.liga.net/poyasnennya/article/kak-voyna-povliyala-na-sposobnost-detey-uchitsya-i-naskolko-eto-velik-vred-dlya-buduschego>

Місержи С. Д.,
НМУ імені О. О. Богомольця,
miserjisd@gmail.com

БІОЕТИЧНІ АСПЕКТИ МАТЕРИНСТВА В КОНТЕКСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ДОПОМІЖНИХ РЕПРОДУКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Розвиток репродуктивних технологій, застосування яких стало поширюватися з восьмидесятих років двадцятого сторіччя, вплинув на репродуктивну культуру сучасного суспільства. Розробка, впровадження і доступність надійної контрацепції та ЕКО, а також розповсюдження інформації про них новітніми засобами комунікації, “розірвали” у суспільній свідомості зв'язок між сексуальними відносинами та дітонародженням. Знання про досягнення біомедицини в сфері репродукції змінили репродуктивні свідомість та поведінку сучасної жінки, зокрема сприйняття материнства як соціально-психологічного, фізіологічного стану, що виникає під впливом її біологічних та соціальних відносин з дитиною.

Починаючи з 80-х років для вирішення проблем безпліддя репродуктивна медицина використовує допоміжні репродуктивні технології, зокрема ЕКО та сурогатне материнство. Не маючи стовідсоткової результативності, вони виявилися ефективними в порівнянні з іншими методами лікування безпліддя. За даними Української асоціації репродуктивної медицини,

ефективність застосування ДРТ в Україні становить 35% на 100 циклів, а ймовірність успішної народжуваності – 27% на 100 циклів.[1] ДРТ створювалися у терапевтичних цілях, але їх використання поступово стало виходити за межі розв'язання медичних проблем дітонародження та набуло подальший вплив на суспільні уявлення, які важко переоцінити. З самого початку відношення до них носіїв, як вкрай консервативних, так і вкрай ліберальних поглядів було негативним. ВООЗ не забороняла, але й не підтримувала ці дослідження. Загально відомо, що за допомогою ЕКО перша дівчинка з'явилася на світ у 1978 році. Через тридцять два роки, на момент присвоєння авторам технології ЕКО Патріку Септоу та Роберту Едвардсу звання лауреатів Нобелівської премії в галузі медицини та фізіології, народжених за допомогою цієї технології в світі було вже 4 млн. дітей [2], а ще через чотири роки у 2014 р. – 7 млн., у 2018 – 10 млн. [3].

Незважаючи на дискусії, щодо біоетичних аспектів застосування досягнень біомедицини в репродукційній медицині, стрімке зростання кількості дітей, народжених завдяки репродуктивним технологіям, демонструє прагматичний підхід пацієнтів до розв'язання своїх проблем з дітонародженням. Більш того, ДРТ відіграли роль трансгресора, що до уявлень про припустиме та можливе втручання в природну заданість людини. Під впливом, з одного боку, авторитету медичної науки, з іншого, комерціалізації галузі, відбулася легітимація застосування ДРТ за межами медичних показників, наприклад, за соціальними, естетичними та гомосексуальними.

Потрібно наголосити на тому, що в Україні більшість дітей, народжених за допомогою ДРТ для “внутрішнього ринку” – це діти генетично рідні своїм двом батькам. Хоча, за українським законодавством для реалізації програми дітонародження за допомогою ДРТ обов'язковою є генетична спорідненість одного з батьків. Однак, за статистикою донорські яйцеклітини використовують у 5-7 разів частіше, ніж сурогатне материнство. Практика виявляє виразну тенденцію, для більшої частини пацієнток в таких випадках важливою є не генетична спорідненість, а можливість пройти через фізіологічні етапи виношування та, часто, “демонстрація” суспільству достовірності вагітності. Для іншої частини важлива генетична спорідненість, тому перевага надається сурогатному материнству. При цьому, є випадки коли «замовники» хотіли б, щоб їх майбутня дитина успадкувала навіть такі їх особливості, які розглядаються з медичної точки зору як патологія.[4] З іншого боку, знання про наявність технології редагування ДНК майбутньої дитини сприяли зростанню попиту на “дизайнерських дітей”, які мали б бути носіями генетичних особливостей, яких немає у батьків-замовників.

Розповсюдження знань про досягнення біомедицини та їх доступність сприяли контролю за своєю фертильністю та відкладанню дітонародження жінками. Відбулося чітке розділення соціального, біологічного та генетичного материнства. Поява технології редагування ДНК майбутньої людини, яка передбачає участь у процесі дітонародження більше двох генетичних батьків, зокрема матерів, ще більш змінило ускладнивши розуміння батьківства в цілому та, зокрема, материнства.

Література:

1. Репродуктивна медицина і репродуктивні технології. – URL: <https://alt.ua/blog/reproduktivna-meditsina-i-reproduktivni-tehnologiyi>
2. The Nobel Prize in Physiology or Medicine 2010 : Press Release : [англ.] / The Nobel Assembly at Karolinska Institutet. – 2010. – 4 October. – P. 5.
3. Adamson G. D., Zegers-Hochschild F., Dyer S., Chambers G., Ishihara O., Mansour R., Banker M., De Mouzon J. ICMART World Report 2014. Abstracts of the 34th Annual Meeting of the ESHRE, Barcelona, Spain 1 to 4 July 2018. O-146, P. 65.
4. Lesbian couple create a child who is deaf like them. – URL: <https://jme.bmj.com/content/28/5/283>

Нечушкіна О. В., Волкова Г. В.,
НМУ імені О.О.Богомольця,
onechushkina@gmail.com,
volkovaanna0208@gmail.com

СОЦІАЛЬНА РОЛЬ ХВОРОГО – АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА БІОМЕДИЧНОЇ ЕТИКИ ТА СОЦІОЛОГІЇ МЕДИЦИНИ

Розглядаючи соціальну роль хворого в контексті розвитку та функціонування медицини та охорони здоров'я як соціального інституту, ми виходимо з того що “у соціологічній традиції інститути бачаться і розуміються як колективні стани, що вичерпно репрезентують соціальність і забезпечують як відтворювану наступність порядків, так і мінливість установлень та відносин у суспільстві” [1 с. 34].

Суттєві зміни у функціонуванні інституту медицини та охорони здоров'я пов'язані з бурхливим розвитком медичних наук та технологій, медикалізаційними процесами в сучасних суспільствах, глобалізацією в сфері охорони здоров'я, відходом від патерналізму в медицині та її комерціалізацією тощо. До того ж постійні виклики через відтворення соціальної нерівності у здоров'ї та актуальні проблеми пов'язані із зіткнення з пандемією COVID-19 не можуть не привертати увагу дослідників до трансформації правил і норм, що регулюють практики, пов'язані з відновленням і збереженням здоров'я та профілактикою захворювань.

Взаємини між лікарем та пацієнтом є однією з центральних проблем біомедичної етики, а в межах медико-соціологічного знання дослідженням статусно-рольової взаємодії “лікар-пацієнт” приділяється значна увага з 50-х років ХХ ст. Класичний опис соціальної ролі хворого в рамках функціоналістської парадигми здійснив видатний соціолог Т. Парсонс, виділивши такі характеристики:

- вимога від інших вважати хворого таким, що потребує співчуття, підтримки та допомоги;
- звільнення хворого від виконання звичних соціальних ролей, включаючи навіть доброзичливість по відношенню до інших;